

Veileder for departementenes styring av Norges forskningsråd

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning	1
1.1 Om veilederen	1
1.2 Premisser	1
2. Ambisjoner.....	2
3. Om styring og styringssystemet	3
3.1 Om målene og de strategiske områdene	5
3.2 Om resultater og styringsinformasjon.....	6
4. Mål, strategiske områder og styringsinformasjon.....	8
4.1 Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet	8
4.2 Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet.....	9
4.3 Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer.....	10
4.4 Mål 4 Velfungerende forskningssystem.....	11
4.5 Mål 5 God rådgivning	11
5. Virksomhetskostnader.....	12
6. Sektoroverskridende og strategiske satsinger.....	12
7. Departementenes observatører i porteføljestyrene.....	13
8. Styringsdialogen.....	13
8.1 Tildelingsbrev.....	13
8.2 Årsrapport.....	14
8.3 Styringsmøter	16
8.4 Etatsstyringsmøtet	16

Vedlegg:

- Mal for Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev som etatsstyrer 2023
- Mal for departementenes tildelingsbrev 2023
- [Struktur og forventninger til rapportering i årsrapporten \(rapport på samlet måloppnåelse\) og vedlegg til årsrapporten \(departementsvise rapporter\) 2023](#)
- [Retningslinjer for styring av virksomhetskostnader i Forskningsrådet](#)
- [Prinsipper, retningslinjer og rutiner for oppfølging av kap. 285, post 53](#)
- Retningslinjer for observatørers deltakelse i Forskningsrådets porteføljestyre

1. Innledning

1.1 Om veilederen

Denne veilederen setter rammene for departementenes styring av Forskningsrådet. Veilederen oppdateres årlig og skal legges til grunn for departementenes styring og brukes i styringsdialogen¹. Kapittel 1.2 og kapittel 2 beskriver premissene og ambisjonene for styringen. Kapittel 3 beskriver styringssystemet og sammenhengen mellom de ulike elementene som inngår i systemet. Kapittel 4 uttyper hvordan styringssystemet operasjonaliseres gjennom mål, strategiske områder og styringsinformasjon. Kapittel 5 og kapittel 6 handler om virksomhetskostnader og sektoroverskridende og strategiske satsinger (53-posten). Kapittel 7 handler om observatører fra departementene i porteføljestyrene. Kapittel 8 konkretiserer de viktigste formelle dokumentene og møtene i styringsdialogen mellom departementene og Forskningsrådet.

1.2 Premisser

Forskningsrådet mottar bevilgninger og styringssignaler over statsbudsjettet fra alle departementer. Om lag en fjerdedel av de totale offentlige bevilgningene til FoU kanaliseres gjennom Forskningsrådet. Det er helt nødvendig at Forskningsrådet får gode rammebetingelser slik at rådet kan løse oppgavene sine på en best mulig og effektiv måte. Et godt styringssystem og god styringspraksis skal bidra til dette. Nedenfor beskrives de ulike aktørene i styringssystemet.

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet har ansvar for å koordinere den norske forskningspolitikken, inkludert Norges deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid. Departementet har det overordnede ansvaret for det norske forskningssystemet, inkludert grunnfinansiering av universitets- og høyskolesektoren.

Kunnskapsdepartementets rolle og ansvar som koordinerende departement for forskningspolitikken er nærmere beskrevet i veileder for sektoransvaret for forskning.² Departementet skal sørge for at oppfølgingen av eget sektoransvar ikke kommer i konflikt med koordineringsrollen.

Kunnskapsdepartementet har ansvaret for etatsstyringen av Norges forskningsråd og for at Forskningsrådet når de målene som er satt for virksomheten. Dette inkluderer å fastsette prinsippene for sektordepartementenes styring. I henhold til økonomiregelverket har Kunnskapsdepartementet ansvar for å samordne styringssignalene fra departementene.³ Dette gjøres i arbeidet med styringssystemet. Som etatsstyringsansvarlig har departementet ansvar for å være en tydelig pådriver for å sikre god styringspraksis, der det er relevant.

¹ «Styringsdialogen» er samlebetegnelse på styringsdokumenter, rapporter og møter av styringskarakter mellom departement og underliggende virksomhet, jf. [Veileder i etatsstyring](#) (Finansdepartementet).

² Kunnskapsdepartementet 22.08.2017: [Veileder for sektoransvaret for forskning](#).

³ «Mottar virksomheten bevilgninger fra flere departementer, skal det departementet som har det overordnede administrative ansvaret for virksomheten, samordne styringssignalene. De øvrige departementene skal oversende nødvendig informasjon om bevilgningene til dette departementet.», jf. kapittel 1.5 i [Reglement for økonomistyring i staten – Bestemmelser om økonomistyring i staten](#) (Finansdepartementene)

Alle departementer

Sektorprinsippet er et grunnleggende og viktig prinsipp i norsk forskning, og dermed også for styringen av Forskningsrådet. Alle departementer har sektoransvar for forskning.

Kunnskapsdepartementets veileder² skal ligge til grunn for departementenes arbeid med forskning. Sektoransvaret omfatter åtte elementer. Departementene skal

1. ha oversikt over sektorens kunnskapsbehov
2. systematisk vurdere forskning som virkemiddel for å nå sektorpolitiske mål
3. bidra til forskning og kompetanseoppbygging for sektoren
4. sørge for forskning for politikkutforming og forvaltning
5. legge til rette for høy vitenskapelig kvalitet og relevans i forskningen
6. være bevisst på hvilken kanal som velges for forskningsfinansiering
7. samarbeide med andre departementer
8. følge opp internasjonalt forskningssamarbeid innenfor sektoren

Det enkelte departement er ansvarlig for styringen av midlene som kanaliseres igjennom Forskningsrådet.

Når det gjelder samordningsansvaret for departementer som har en koordinerende rolle på tverrgående områder, er det nærmere omtalt i punkt 2.7 i [veilederen](#).²

Norges forskningsråd

Forskningsrådet er et sentralt virkemiddel for regjeringen for å utvikle forskningssystemet og for å gjennomføre forskningspolitiske prioriteringer. Formålet med Forskningsrådet er nærmere beskrevet i vedtektene.⁴ Forskningsrådet skal bl.a. finansiere forskning og innovasjon, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. I det norske forskningssystemet, med ett Forskningsråd og mange finansierende departementer, har Forskningsrådet en viktig samordnende funksjon. Denne samordningen skjer bl.a. gjennom forslag til satsinger, dimensjonering av satsinger og utforming og sammensetning av virkemidler. Forskningsrådet skal arbeide helhetlig og på tvers av sektorgrenser. Dette innebærer at Forskningsrådet kan se departementenes forskningsmidler i sammenheng, og dermed avhjelpe noen av koordineringsutfordringene som sektoransvaret for forskning kan skape. Forskningsrådet skal også bistå departementene med å ivareta sektorspesifikke behov.

2. Ambisjoner

Ambisjonene for styringssystemet er at styringen fra departementene skal:

- være strategisk og langsiktig
- ha oppmerksomhet på virkninger og effekter av Forskningsrådets virksomhet
- ha hensiktsmessig omfang og detaljeringsgrad i styringen av aktiviteter, oppdrag og forskningsområder
- gjennomføres på en effektiv måte, med mer lik praksis mellom departementene i formen på styring og i rapporteringskrav

Dette skal i sum bidra til mer effektiv styring gjennom forbedret måloppnåelse og en styringsdialog som har oppmerksomhet på virkninger og effekter av Forskningsrådets virksomhet. Styring som bidrar til å gi Forskningsrådet større handlingsrom i utforming og sammensetning av virkemidler, antas å fremme måloppnåelse. I styringssystemet stilles det

⁴ Kunnskapsdepartementet 1.12.2018: [Forskrift om endring i forskrift om vedtekter for Norges forskningsråd](#)

økte krav om at Forskningsrådet bedre dokumenterer sin måloppnåelse.

Realiseringen av ambisjonene forutsetter at departementene i styringsdialogen vektlegger områder som vurderes som de mest vesentlige og der endringsbehovene er størst. Det må være tydelighet i roller og ansvar mellom departementene som tildeler midler til forskning gjennom Forskningsrådet (sektoransvaret) og Kunnskapsdepartementets særskilte ansvar for å ivareta den samlede (helhetlige) styringen (statsstyringsansvaret). Samtidig er det en forutsetning at den gjensidige tilliten som kjennetegner dialogen mellom departementene og Forskningsrådet ivaretas og videreføres. Departementene må være tydelige på hva som er styring og hva som er uformell dialog med Forskningsrådet.

Kunnskapsdepartementet, øvrige departementer og Forskningsrådet har et felles ansvar for å følge opp og bruke styringssystemet i praksis, slik at det utvikles en hensiktsmessig og felles styringskultur. Disse aktørenes kompetanse og roller i styringen er avgjørende for at ambisjonene nås. Det er sentralt at aktørene har felles forståelse av styringssystemet og begrepsbruk slik det er uttrykt i dette dokumentet.

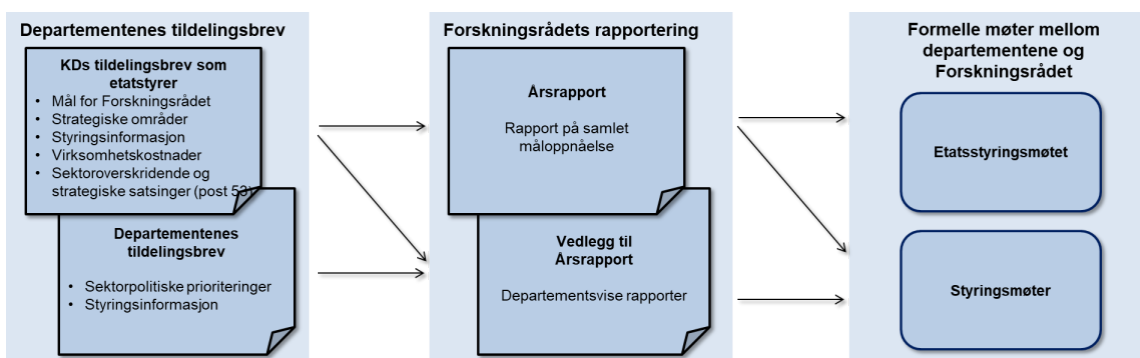
3. Om styring og styringssystemet

I statlig sektor er mål- og resultatstyring det overordnede styringsprinsippet.⁵ Mål- og resultatstyring handler om å sette mål for hva virksomheten skal oppnå, måle resultater og sammenligne dem med målene. Informasjon om resultater brukes til vurdering av måloppnåelse og som grunnlag for styring, kontroll og læring for å utvikle og forbedre virksomheten. Hensikten med mål- og resultatstyring er todelt. For det første å tydeliggjøre retningen for virksomheten. For det andre å øke effektiviteten ved at virksomheten gis tillit og handlingsrom (innenfor gjeldende lover, regler og forskrifter) til selv å disponere ressursene og utvikle virkemidlene for å nå målene. Styringssystemet for Norges forskningsråd er tilpasset Forskningsrådets egenart og departementenes behov.

Regjeringens politikk på ulike områder rammer inn styringssystemet. De ulike politiske forsknings- og innovasjonspolitiske dokumentene (forskningsmeldinger, langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, departementenes stortingsmeldinger etc.) setter de overordnede rammene for utøvelse av styringen. Disse dokumentene konkretiseres i de årlige budsjettproposisjonene (Prop. 1 S).

Styringssystemet legger til rette for strategisk dialog mellom departementene og Forskningsrådet om virkninger og samfunnseffekter. I styringsdialogen er de viktigste elementene tildelingsbrev, årsrapport og formelle møter (figur 1).

⁵ Prinsippet innebærer at overordnede, politisk fastsatte mål for den enkelte virksomhet konkretiseres på en slik måte at resultatene kan måles, vurderes og følges opp gjennom nødvendige utviklings- og forbedringstiltak. Mål- og resultatstyring er forankret i Stortingets bevilgningsreglement og Reglement for økonomistyring i staten (økonomiregelverket).

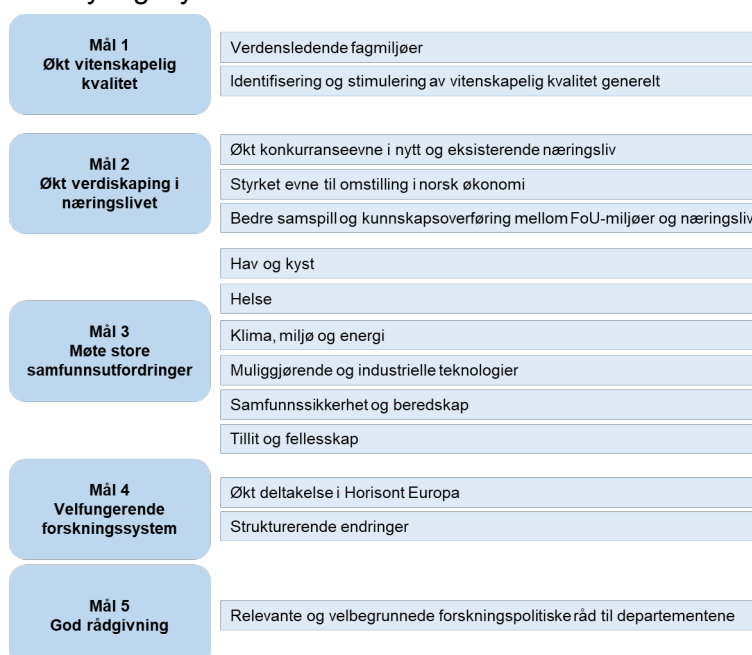
Figur 1. Elementer som inngår i styringsdialogen mellom departementene og Forskningsrådet.

Forskningsrådet mottar ett tildelingsbrev fra Kunnskapsdepartementet som etatsstyrende departement og ett tildelingsbrev fra hvert av sektordepartementene. Dette er nærmere beskrevet i kap. 8.1.

I tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet som etatsstyrer beskrives Forskningsrådets mål. Forskningsrådet har fem mål:

- Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet
- Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet
- Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer
- Mål 4 Velfungerende forskningssystem
- Mål 5 God rådgivning

Målene er felles for alle departementene som tildeler midler til Forskningsrådet. Innenfor hvert mål er det valgt ut strategiske områder som er vurdert som de mest sentrale å ha oppmerksomheten på i styringsdialogen. I Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev som etatsstyrer fastsettes de strategiske områdene og styringsinformasjon for kommende budsjettår. Styringsinformasjon knyttet til de fem målene sier noe direkte eller indirekte om måloppnåelse, og er felles for alle departementene. Figur 2 viser gjeldende mål og strategiske områder i styringssystemet.

Figur 2. Mål og strategiske områder i styringssystemet for Norges forskningsråd.

Mål, strategiske områder og styringsinformasjon er nærmere beskrevet i kap. 3.1, 3.2 og 4.

I departementenes tildelingsbrev omtaler det enkelte departement hvilke av de fem målene som er særlig relevante i lys av departementenes sektorpolitiske prioriteringer, hvordan de sektorpolitiske prioriteringene knytter seg an til målene og hva departementet ønsker å oppnå med bevilgningen til Forskningsrådet. For de fleste departementer bidrar forskningsbevilgningen til måloppnåelse for mer enn ett mål. Videre beskriver det enkelte departement hvilke sektorpolitiske prioriteringer det ønsker rapportering på. For noen departementer kan det være samsvar mellom de sektorpolitiske prioriteringene og målene og de strategiske områdene. Styringssystemet for Forskningsrådet gir også rom for styringsinformasjon som er knyttet til sektoransvaret og som er særlig vesentlig for departementene i styringen av sine forskningsbevilgninger. Denne styringsinformasjonen er nærmere omtalt i kap. 3.2.

Departementene setter ikke egne mål for Forskningsrådet. De fleste departementene vil finne ett eller flere av målene særlig relevante for sine bevilgninger, slik som for eksempel målene om økt verdiskaping i næringslivet og om å møte store samfunnsutfordringer. Målet om økt vitenskapelig kvalitet er viktig for alle departementer, siden det er en forventning om at finansiell støtte fra Forskningsrådet skal resultere i forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Tilsvarende er målene om et velfungerende forskningssystem og god rådgivning relevante for alle departementene.

I årsrapporten skal Forskningsrådet gi tilbakemelding på tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet som etatsstyrer (rapport på samlet måloppnåelse) og tildelingsbrevene fra alle departementene (departementvise rapporter). I rapporteringen skal Forskningsrådet legge vekt på virkninger og effekter av sin virksomhet, og mindre vekt på aktiviteter. Dette er nærmere beskrevet i kap. 8.2.

Forskningsrådets rapportering i årsrapporten og departementenes vurdering av denne, gir grunnlag for en strategisk dialog i departementenes styringsmøter og Kunnskapsdepartementets etatsstyringsmøte. Dette er nærmere beskrevet i kap. 8.3 og 8.4.

Kunnskapsdepartementet sørger jevnlig for arenaer for erfaringsutveksling mellom departementene for læring og forbedring. Dette skal bidra til utvikling av god styringspraksis.

3.1 Om målene og de strategiske områdene

De fem målene for Forskningsrådet angir sentrale, brede områder og de er i tråd med målene og prioriteringene i langtidsplanene for forskning og høyere utdanning⁶. Målene skal ligge fast over tid og er relativt bredt definert, blant annet for å gi rom for skiftende politiske føringer.

Målene uttrykker regjeringens forventninger til hva Forskningsrådet gjennom sin virksomhet skal bidra til å oppnå. Det er imidlertid ikke de samlede resultatene av forskningen som er relevant i styringen av Forskningsrådet, men i hvilken grad resultatene er virkninger eller effekter av Forskningsrådets aktiviteter. Dette omtales som Forskningsrådets merverdi.

Det er valgt ut strategiske områder for hvert mål, jf. figur 2. Dette er områder som departementene vurderer som de mest sentrale å ha oppmerksomheten på i styringsdialogen. De strategiske områdene er valgt ut på bakgrunn av kriterier om

⁶ Meld. St. nr. 7 (2014–2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*, Meld. St. 4 (2018–2019) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028* og Meld. St. nr. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*

vesentlighet og endringsbehov.

De strategiske områdene skal fange opp sentrale områder i regjeringens forskningspolitikk. Områdene inneholder flere problemstillinger som kan være aktuelle å ta opp i styringsdialogen. Dette gir rom for å variere oppmerksomheten innenfor et gitt strategisk område fra år til år.

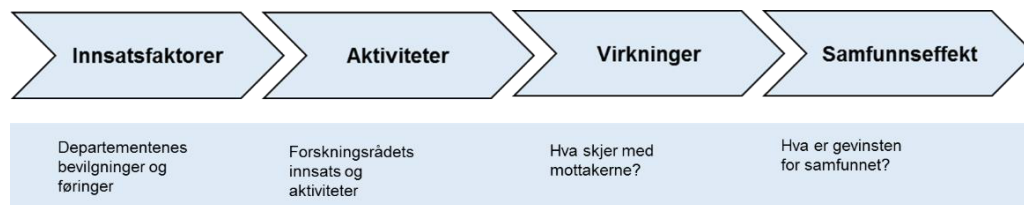
Selve innholdet i beskrivelsen av de strategiske områdene er ment å være forholdsvis stabil. Det kan likevel være behov for justeringer. På bakgrunn av erfaringer i styringsdialogen, vurderinger av vesentlighet, endringsbehov og ny informasjon om måloppnåelse, skal de strategiske områdene i styringssystemet vurderes hvert år (jf. figur 4).

Kunnskapsdepartementet legger opp til at dette gjøres i dialog med departementene og Forskningsrådet. Det er naturlig at det samtidig legges opp til en vurdering av hvilken styringsinformasjon som skal gjelde for det neste året (jf. kap. 3.2).

3.2 Om resultater og styringsinformasjon

I styringssystemet for Forskningsrådet forstår vi resultater og resultatkjeden som (figur 3):

- Aktiviteter gjennomført av Forskningsrådet (det Forskningsrådet gjør med bevilgningene de mottar)
- Virkninger av Forskningsrådets aktiviteter (direkte virkninger på mottakerne⁷ av det Forskningsrådet gjør)
- Effekter av Forskningsrådets aktiviteter på samfunnet (direkte eller indirekte virkninger av det Forskningsrådet gjør)

Figur 3. Resultatkjeden i styringssystemet for Norges forskningsråd.

Det er ikke et entydig skille mellom resultater forstått som virkninger og resultater forstått som samfunnseffekter. Forskningsrådets arbeid er av langsiktig karakter, og samfunnseffektene av rådets innsats kommer gradvis over tid. Forskningsrådet kan ikke direkte styres på og stilles ansvarlig for det som skjer langt ut i resultatkjeden. Til det er sammenhengen mellom Forskningsrådets innsats og aktiviteter og Forskningsrådets virkninger og bidrag til samfunnseffekter gjennomgående for kompleks. Med kompleksitet menes både i tid og med for mange aktører og forhold som påvirker effekten.

Når Forskningsrådets måloppnåelse knyttet til de fem målene skal vurderes, er ambisjonen å vektlegge virkninger, og om mulig effekter, som i størst mulig grad kan tilskrives Forskningsrådets handlinger, oppgaver og aktiviteter. Kunnskapsdepartementet (i samråd med departementene) og Forskningsrådet vurderer hva som skal være gjenstand for evalueringer og hva som skal rapporteres i Forskningsrådets årsrapport og vedlegg til årsrapport. Rapporteringen i årsrapporten skal baseres på styringsinformasjon for Forskningsrådets mål og for de sektorpolitiske prioriteringene.

⁷ I denne konteksten er «mottaker» en som får støtte eller råd fra Forskningsrådet (det kan være en bedrift, en forsker, eller et departement litt avhengig av hvilket mål vi snakker om). Dvs. «mottaker» er ikke pasient, NAV-bruker osv.

Styringsinformasjon for styringen av Forskningsrådet vil være informasjon om aktiviteter og virkninger, og så langt det er mulig også effekter (jf. figur 3). Styringsinformasjonen kan være kvantitativ eller kvalitativ.

Styringsinformasjon knyttet til Forskningsrådets mål

Styringsinformasjon knyttet til de fem målene for Forskningsrådet sier noe direkte eller indirekte om Forskningsrådets oppnåelse av disse. Denne informasjonen er ikke heldekkende og gir kun indikasjoner på måloppnåelse. Det er derfor viktig å knytte vurderinger til styringsinformasjonen og sette den inn i en sammenheng. Der det er mulig og hensiktsmessig skal styringsinformasjonen brytes ned på ulike tematiske områder/fagområder som har særlig interesse for departementene.

Styringsinformasjonen utarbeides for de strategiske områdene under målene. De fleste strategiske områder er bygget opp med én komponent som ligger fast og viser utvikling over tid (monitorering) og én komponent som endres fra år til år og gir mer informasjon på spesifikke områder. Årlig rapportering på basis av samme styringsinformasjon kan i enkelte tilfeller fremstå som lite relevant, siden det er utviklingen over tid som er interessant for departementene. Det er naturlig at Forskningsrådet bygger videre på tidligere fastsatt styringsinformasjon, der dette vurderes som hensiktsmessig.

Kunnskapsdepartementet fastsetter styringsinformasjonen i tildelingsbrevet etter forslag fra Forskningsrådet og etter diskusjon med departementene. Vurderinger av hva slags type styringsinformasjon som vil være best egnet for å gi informasjon om måloppnåelse handler primært om å få en felles forståelse av hva det er viktigst å få informasjon om, for et gitt strategisk område. I noen tilfeller vil dette være informasjon Forskningsrådet allerede har tilgjengelig. I andre tilfeller må informasjonen utvikles, og i prosessen må det avklares hvem som skal utvikle styringsinformasjonen.

Forskningsrådet skal utarbeide en plan for styringsinformasjon for de fem målene for de nærmeste årene. En slik plan skal vise hvilke strategiske områder det planlegges innhentet styringsinformasjon for og hva slags styringsinformasjon (virkning) det er snakk om. Planen skal bidra til forutsigbarhet og fleksibilitet. Planen revideres og justeres årlig samtidig med vurderingen av hva som skal fastsettes som styringsinformasjon for det neste året. Dette må sees i sammenheng med revisjonen av de strategiske områdene, jf. kap. 3.1.

Styringsinformasjon knyttet til de sektorpolitiske prioriteringene

Styringssystemet for Forskningsrådet gir også departementene styringsinformasjon som er knyttet til sektoransvaret og som er særlig vesentlig for departementene i styringen av deres forskningsbevilgninger. Styringsinformasjonen for de sektorpolitiske prioriteringene fremgår av den standardiserte strukturen og forventningene til rapportering i de departementsvise rapportene, jf. vedlegg. Her vises sentrale dimensjoner som Forskningsrådet skal bruke som utgangspunkt for rapporteringen til departementene. Dette er dimensjoner som er vesentlig for styringen av departementenes bevilgninger, og som er utarbeidet i samarbeid med departementene for å sikre at de dekker departementenes behov for styringsinformasjon. Det legges som hovedregel ikke opp til at departementene skal spesifisere egen styringsinformasjon for de sektorpolitiske prioriteringene.

4. Mål, strategiske områder og styringsinformasjon

Nedenfor utypes målene, de strategiske områdene og styringsinformasjonen som gjelder for 2023.

4.1 Mål 1 Økt vitenskapelig kvalitet

Forskningsrådet skal tildele etter konkurranse, og skal identifisere og støtte forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Forskningsrådet skal også bidra til å forbedre den vitenskapelige kvaliteten i det enkelte forskningsmiljø eller på det enkelte forskningsområde.

Strategisk område: Verdensledende fagmiljøer

Forskningsrådet skal mobilisere talentene, bidra til kvalitetsutvikling og legge til rette for at potensialet i de fremste miljøene virkeliggjøres.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- Utvikling i publisering og siteringer fra Forskningsrådets prosjekter
- Volum på søknader og tildelte ERC-stipend, samt karakter for søknader, jf. mål 4.

Tilleggsinformasjon 2023:

- Analyse av effektene av å innføre to ulike vurderingskriterier for kvalitet i vurderingen av forskerprosjekter innenfor banebrytende forskning.

Strategisk område: Identifisering og stimulering av vitenskapelig kvalitet generelt

Forskningsrådet skal sikre god vitenskapelig kvalitet i alle sine tildelinger. Forskningsrådet skal også bidra til fornyelse ved å identifisere potensial for kvalitet og stimulere kvalitetsutvikling i forskningen.

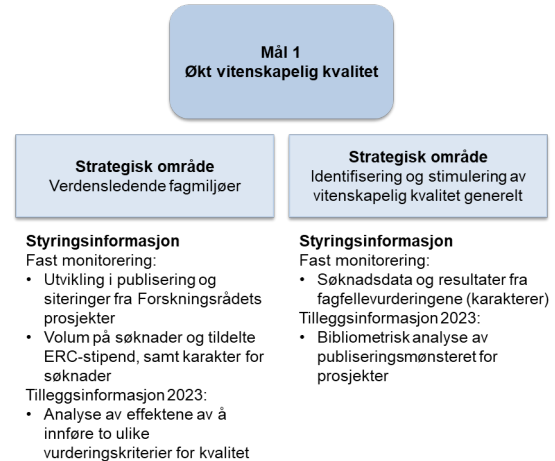
Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- Monitorering av søknadsdata og resultater fra fagfellelvurderingene (karakterer).

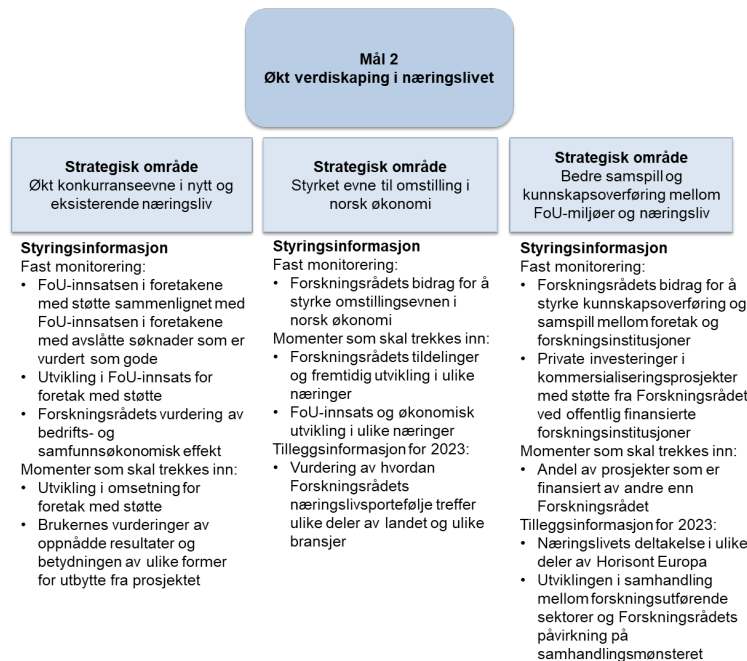
Tilleggsinformasjon 2023:

- Bibliometrisk analyse av publiseringsmønsteret for prosjekter finansiert innenfor ulike arenaer og søknadstyper.

4.2 Mål 2 Økt verdiskaping i næringslivet

Forskningsrådet skal utløse FoU som, på kort og/eller lang sikt, skal øke den samlede verdiskapingen i norsk økonomi.

Strategisk område: Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv

Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurranseevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- FoU-innsatsen i foretakene med støtte sammenlignet med FoU-innsatsen i foretakene med avslåtte søknader som er vurdert som gode
- Utvikling i FoU-innsats for foretak med støtte
- Forskningsrådets vurdering av bedrifts- og samfunnsøkonomisk effekt

Følgende momenter skal også trekkes inn i vurderingen av måloppnåelse:

- Utvikling i omsetning for foretak med støtte
- Brukernes vurderinger av oppnådde resultater og betydningen av ulike former for utbytte fra prosjektet

Strategisk område: Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- Forskningsrådets bidrag for å styrke omstillingsevnen i norsk økonomi

Følgende momenter skal også trekkes inn i vurderingen av måloppnåelse:

- Forskningsrådets tildelinger og fremtidig utvikling i ulike næringer
- FoU-innsats og økonomisk utvikling i ulike næringer

Tilleggsinformasjon 2023:

- Vurdering av hvordan Forskningsrådets næringslivsportefølje treffer ulike deler av landet og ulike bransjer.

Strategisk område: Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi.

Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- Forskningsrådets bidrag for å styrke kunnskapsoverføring og samspill mellom foretak og forskningsinstitusjoner
- Private investeringer i kommersialiseringsprosjekter med støtte fra Forskningsrådet ved offentlig finansierte forskningsinstitusjoner

Følgende momenter skal også trekkes inn i vurderingen av måloppnåelse:

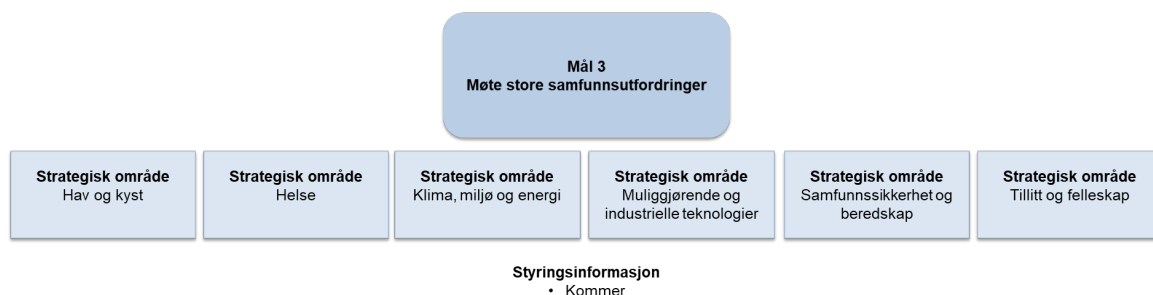
- Andel av prosjekter som er finansiert av andre enn Forskningsrådet

Tilleggsinformasjon 2023:

- Næringslivets deltakelse i ulike deler av Horisont Europa
- Utviklingen i samhandling mellom UoH-sektoren, instituttsektoren, helseforetakene og næringslivet og Forskningsrådets påvirkning på samhandlingsmønsteret over tid, gjennom virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon

4.3 Mål 3 Møte store samfunnsutfordringer

Forskningsrådet skal finansiere forskning som er nyttig for samfunnet, og for å møte de store samfunnsutfordringene.

Strategiske områder og styringsinformasjon

De strategiske områdene for dette målet samsvarer med de seks tematiske prioriteringene i ny langtidsplan⁸. Det skal utvikles styringsinformasjon for disse nye strategiske områdene i samarbeid med departementene og Forskningsrådet. Styringsinformasjonen vil bli ettersendt i et supplerende tildelingsbrev.

⁸ Meld. St. nr. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*

4.4 Mål 4 Velfungerende forskningssystem

Forskningsrådet skal legge til rette for at forskningsressurser og -resultater utnyttes best mulig. Forskningsrådet skal bidra til å utvikle det nasjonale forskningssystemet, til styrket helhet og samspill, og til god interaksjon med internasjonale forskningsarenaer.

Strategisk område: Økt deltakelse i Horisont Europa

Forskningsrådet skal bidra til å mobilisere til økt deltakelse i rammeprogrammet og til at søknadene i større grad kvalifiserer til støtte.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

- Deltakelsen i EU-prosjekter langs ulike dimensjoner. Skal ses i sammenheng med deltakelsen i Forskningsrådets satsinger.

Tilleggsinformasjon 2023:

- En analyse av alle EU-søknader med norsk deltakelse i perioden 2018–2023, sett opp mot sammensetningen av forskerpopulasjonen/sektorene langs ulike dimensjoner.

Strategisk område: Strukturerende endringer

Forskningsrådet skal stimulere til endringer som gjør forskningssystemet bedre i stand til å svare på forventningene i forskningspolitikken.

Styringsinformasjon

Fast monitorering:

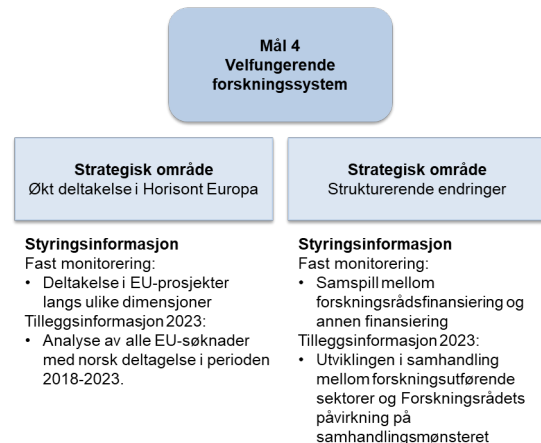
- Samspill mellom forskningsrådsfinansiering og annen finansiering.

Tilleggsinformasjon 2023:

- Utvikling i samhandling mellom UoH-sektoren, instituttsektoren, helseforetak og næringslivet og Forskningsrådets påvirkning på samhandlingsmønsteret over tid, gjennom virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon.

4.5 Mål 5 God rådgivning

Forskningsrådet skal gi råd som grunnlag for utforming av forskningspolitikken (herunder sektorvise problemstillinger), og for hvordan de gjeldende forskningspolitiske prioriteringer bør følges opp.

Strategisk område: Relevante og velbegrunnede forskningspolitiske råd til departementene

Mål 5
God rådgivning

Styringsinformasjon

- Undersøkelse av departementenes syn på Forskningsrådets rådgivning på noen utvalgte områder
- Resultater av følgeevalueringen av innføring av porteføljestyling
- En kvalitativ vurdering av hvordan Forskningsrådet forbedrer utnyttelsen av egne data som en del av kunnskapsgrunnlaget for rådgivning, med særlig vekt på budsjettforslagene

Strategisk område
Relevante og velbegrunnede forskningspolitiske råd til departementene

Styringsinformasjon

- Undersøkelse av departementenes syn på Forskningsrådets rådgivning
- Resultater av følgeevalueringen av innføring av porteføljestyling
- Kvalitativ vurdering av hvordan Forskningsrådet forbedrer utnyttelsen av egne data som en del av kunnskapsgrunnlaget for rådgivning

5. Virksomhetskostnader

Virksomhetskostnadene over kap. 285 post 55 skal dekke kostnader til drift av Forskningsrådet, dvs. kostnader som ikke er FoU-midler som skal fordeles videre. Unntaket er nasjonale fag-, tema- og institusjonsevalueringer som fortsatt vil bli finansiert gjennom FoU-midlene fra det enkelte departement.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at finansiering av forskning og overordnet forskningspolitisk rådgivning og sektorpolitisk rådgivning har høyest prioritet blant Forskningsrådets oppgaver. Forskningsrådet skal fortsatt ivareta en rekke oppgaver for departementene, f.eks. sekretariatsfunksjoner for Skattefunn-ordningen og flere av 21-strategiene, oppgaver i forvaltningen av de regionale forskningsfondene og allmennrettet formidlingsarbeid.

Forskningsrådet skal også videreføre sitt internasjonale arbeid for departementene med sikte på bistand og mobilisering til internasjonalt forskningssamarbeid, både i og utenfor Europa. Forskningsrådet spiller en viktig rolle i oppfølging av Panorama-strategien. Forskningsrådet skal prioritere forskningssamarbeid med de prioriterte samarbeidslandene, og departementet forventer at Forskningsrådet deltar og bistår i forbindelse med aktiviteter rettet mot de prioriterte samarbeidslandene i samarbeid med andre relevante aktører.

Regjeringen har fastsatt overordnede retningslinjer for styring av virksomhetskostnader i Forskningsrådet, se [vedlegg](#)

6. Sektoroverskridende og strategiske satsinger

Det er fastsatt tre prinsipper for kap. 285, post 53 *Sektoroverskridende og strategiske satsinger* (53-posten). Det er også fastsatt tre overordnede retningslinjer for hva som skal finansieres på posten. Alle beslutninger knyttet til 53-posten skal forankres i den ordinære budsjettprosessen. Kunnskapsdepartementet har videre fastsatt rutiner for hvordan departementene og Forskningsrådet skal involveres i arbeidet med 53-posten. Dette er nærmere omtalt i vedlegg [Prinsipper, retningslinjer og rutiner for oppfølging av kap. 285, post 53](#). Kunnskapsdepartementet vil frem til 2024-budsjettet vurdere bruken av 53-posten som en del av arbeidet med ny budsjettmodell og poststruktur for Forskningsrådet.

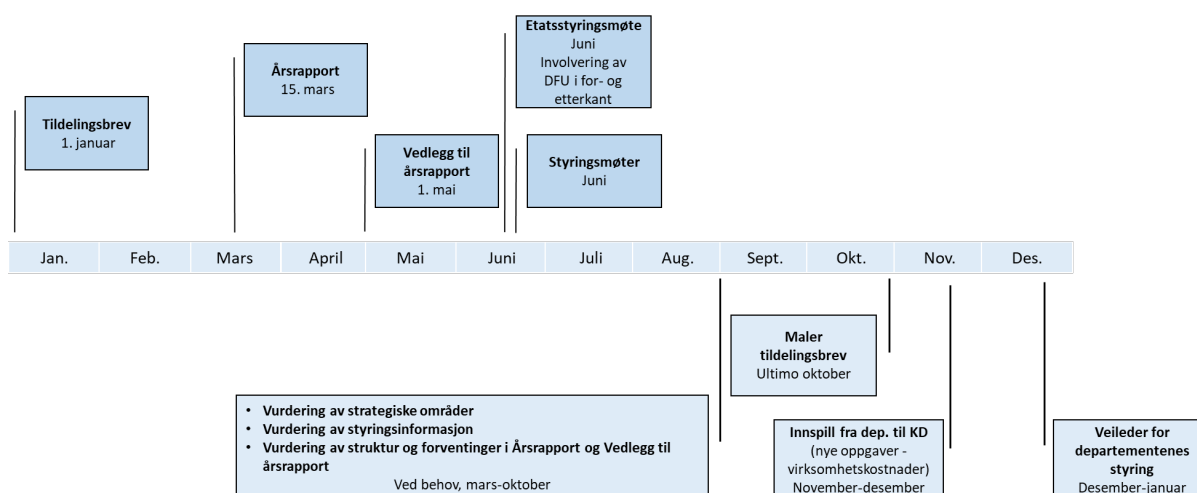
7. Departementenes observatører i porteføljestyrene

Kunnskapsdepartementet har fastsatt retningslinjer for departementenes observatører i porteføljestyrene i Forskningsrådet, se vedlegg *Retningslinjer for observatørers deltakelse i Forskningsrådets porteføljestyrer*.

Retningslinjene gjelder for alle departementene og skal bidra til en enhetlig praksis i alle porteføljestyrer. Det er det enkelte departement som vurderer og beslutter om det skal delta som observatør i et porteføljestyre. Retningslinjene slår fast at et departement kan være observatør når det foreligger særskilt behov, som f.eks. når et departement bidrar med betydelig finansiering eller er bruker av resultatene.

8. Styringsdialogen

Styringssystemet legger til rette for en strategisk dialog med Forskningsrådet om virkninger og om samfunnseffekter, i den grad det er mulig. I figur 4 er elementer og prosesser i styringsdialogen satt inn i en årslinje.

Figur 4. Årslinjen i styringsdialogen mellom departementene og Norges forskningsråd.

8.1 Tildelingsbrev

I tildelingsbrevet formidler departementene sine styringssignaler og forventninger for det aktuelle budsjettåret. Tildelingsbrevene utarbeides med utgangspunkt i Prop. 1 S og Stortingets budsjettvedtak.

Som del av styringssystemet er det utarbeidet mal for:

- Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev som etatsstyrer
- Departementenes tildelingsbrev

Felles maler skal bidra til koordinerte styringssignaler og forenkling både for Forskningsrådet og for departementene. Tildelingsbrevene følges opp gjennom rapportering fra Forskningsrådet til departementene i henholdsvis årsrapporten (rapport på samlet måloppnåelse) og vedlegg til årsrapporten (departementsvise rapporter).

Kunnskapsdepartementet oppdaterer malene med veiledende tekster årlig. Som omtalt i

kap. 3.1 og 3.2 fastsettes strategiske områder og styringsinformasjon som gjelder for det kommende året i Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev som etatsstyrende departement. Styringsinformasjonen for de sektorpolitiske prioriteringene fremgår i den standardiserte strukturen og forventningene til rapporteringen i de departementsvise rapportene og i forbindelse med revisjon av malene vil Kunnskapsdepartementet også vurdere om denne skal oppdateres.

God praksis på styringsområdet kjennetegnes av at tildelingsbrev har forholdsvis få og ikke for detaljerte føringer, at sektorpolitiske prioriteringer er i samsvar med regjeringens fem mål for Forskningsrådet, at de er godt begrunnet og prioritert og at rapporteringskravene i tildelingsbrevet er basert på de fem målene. Departementene må ha oppmerksomhet på og vurdere behovet for detaljerte føringer i sin styring. Departementene skal f.eks. være tilbakeholdne med å be om egen og særskilt styringsinformasjon og unngå å gi Forskningsrådet detaljerte budsjettmessige føringer.

Departementene bør ha som mål å formidle alle styringssignaler i det årlige tildelingsbrevet. Det kan imidlertid være grunner til å sende supplerende tildelingsbrev i løpet av året, for eksempel ved tilleggsbevilgninger.

Departementene skal sende utkast til tildelingsbrev til Kunnskapsdepartementet for gjennomgang og vurdering før de sendes Forskningsrådet. Det er ikke nødvendig å vente til Stortingets bevilgningsvedtak er fattet før utkast sendes. Departementene kan også kontakte Kunnskapsdepartementet dersom det er uklarheter rundt bruk av malene og tilpasning til egen styring.

Frist for utsendelse av tildelingsbrev til Forskningsrådet er 1. januar. Det er viktig at departementene overholder denne fristen slik at Forskningsrådet kan planlegge driften og få en hensiktsmessig fordeling av midler gjennom året.

Alle tildelingsbrev skal sendes i kopi til Riksrevisjonen og til Kunnskapsdepartementet. Alle departementene skal publisere sine tildelingsbrev til Forskningsrådet på departementets nettsider. Kunnskapsdepartementet skal i tillegg publisere alle tildelingsbrevene til Forskningsrådet samlet på sine nettsider.

8.2 Årsrapport

Årsrapporten er den formelle tilbakemeldingen fra Forskningsrådet til departementene.^{9, 10, 11}

Årsrapporten skal gi et dekkende bilde av Forskningsrådets innsats og resultater. Dette skal gi departementene grunnlag for å vurdere ressursbruk og måloppnåelse, jf. krav til årsrapport i bestemmelser om økonomistyring i staten.

Årsrapporten skal inneholde en rapportering for virksomhetsbudsjettet. Styret har også ansvar for at rapporteringen i årsrapporten tilfredsstiller redegjørelsesplikten institusjonen har etter Likestillings- og diskrimineringsloven¹⁰.

Det er utarbeidet struktur og forventninger til innholdet i årsrapport (rapport på samlet

⁹ Bestemmelser om økonomistyring i staten, 18. september 2013, pkt. 2.3.3 Rapportering

⁹ Fra 2014 ble det fastsatt ny struktur for årsrapporter som alle statlige virksomheter skal følge <http://www.dfo.no/Styring/Arsrapport>

¹¹ [Lov om likestilling og forbud mot diskriminering \(likestillings- og diskrimineringsloven\)](#)

måloppnåelse) og vedlegg til årsrapport (departementsvise rapporter) som skal legges til grunn for Forskningsrådets rapportering. For nærmere informasjon se [vedlegg](#). Strukturen og forventningene følger DFØ sine krav til årsrapport og gjenspeiler styringssystemet slik det er fremstilt i denne veilederen. Kunnskapsdepartementet vil årlig vurdere om strukturen og forventningene skal oppdateres i samråd med departementene.

Fristen for å levere årsrapporten (rapport på samlet måloppnåelse) er 15. mars og vedlegg til årsrapporten (departementsvise rapporter) er 1. mai.

Årsrapporten (rapport på samlet måloppnåelse)

Forskningsrådet skal rapportere på Forskningsrådets mål, oppfølging av langtidsplanen og eventuelle andre rapporteringskrav som fremkommer i tildelingsbrevet.

Rapportering på Forskningsrådets mål

I kap. 4 fremgår mål, strategiske områder og hvilken styringsinformasjon som Forskningsrådet skal rapporterer på. Der det er mulig skal Forskningsrådet bryte ned styringsinformasjonen på ulike tematiske områder/fagområder som har særlig interesse for departementene. Forskningsrådet velger selv ytterligere informasjon som de mener er relevant for å belyse måloppnåelsen. Vurderingen av måloppnåelse må ikke alene være knyttet til aktiviteter i rapporteringsåret, men kan skrive seg fra aktiviteter det er hensiktsmessig å inkludere. Vurderingen av måloppnåelse skal gjøres på grunnlag av de strategiske områdene under målene. Det skal rapporteres på hvert av de strategiske områdene og tilhørende styringsinformasjon. Forskningsrådet kan også vurdere å trekke inn andre områder enn de strategiske områdene for å belyse måloppnåelsen.

All informasjon om Forskningsrådets måloppnåelse presenteres i årsrapporten (rapport på samlet måloppnåelse). Dette skal bidra til å gjøre det enklere for departementene å vurdere helheten i Forskningsrådets måloppnåelse. Forskningsrådet skal gjøre selvstendige vurderinger av risiko for avvik i måloppnåelsen og sette i verk tiltak for å lukke eventuelle avvik.

Rapportering på oppfølging av langtidsplaner for forskning og høyere utdanning

Forskningsrådet skal redegjøre for hvordan rådets FoU-tildelinger er fordelt på regjeringens prioriteringer i langtidsplanene for forskning og høyere utdanning¹² for gjeldende år og sammenliknet med tidligere år der det er mulig. Forskningsrådet skal også omtale hva de har gjort for å dreie virksomheten i retning av langtidsplanens prioriteringer og opptrappingsplaner. Videre bør Forskningsrådet redegjøre overordnet for hvordan rådet har bidratt til å nå langtidsplanens mål og ambisjoner.

Vedlegg til årsrapporten (departementsvise rapporter)

De departementsvise rapportene skal supplere rapport på samlet måloppnåelse ved å gi relevant informasjon som grunnlag for departementenes styringsmøter og for departementenes arbeid med Prop. 1 S. De departementsvise rapportene skal gi korte vurderinger med vekt på virkninger av Forskningsrådets bidrag til de sektorpolitiske prioriteringene.

Forskningsrådets vurderinger skal skje med utgangspunkt i ulike dimensjoner som fremgår i den standardiserte strukturen og forventningene til innholdet i de departementsvise

¹² Meld. St. nr. 7 (2014–2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*, Meld. St. 4 (2018– 2028) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028* og Meld. St. nr. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*

rapportene. Dette er dimensjoner som er vesentlig for styringen av departementenes bevilgninger, og som er utarbeidet i samarbeid med departementene for å sikre at de dekker departementenes behov for styringsinformasjon.

Rapportene må ta hensyn til departementenes ulike bevilgningsnivå og må tilpasses hvert enkelt departement (jf. tildelingsbrevene).

Forskningsrådet skal arbeide kontinuerlig med å tilrettelegge for enkel tilgang til supplerende informasjon som departementene trenger.

8.3 Styringsmøter

De formelle møtene mellom departementene og Forskningsrådet betegnes som «styringsmøter». Praksis er at Forskningsrådet er representert ved administrasjonen på disse møtene.

Styringsmøtene skal være en arena for strategisk dialog mellom departementene og Forskningsrådet. De fem målene for Forskningsrådet er den overordnede rammen, og i tildelingsbrevene knytter departementene sine tildelinger til disse. Utgangspunktet for styringsmøtene er departementenes tildelinger til rådet, Forskningsrådets aktiviteter og virkemidler, og forventede virkninger av rådets aktiviteter opp mot Forskningsrådets mål og de sektorpolitiske prioriteringene.

God styringspraksis kjennetegnes av at dagsorden for styringsmøtene har en klar strategisk innretning, lav detaljeringsgrad, strategisk dialog, ryddig oppsett og at referatene dokumenterer konklusjoner. Departementene bør vurdere ytterligere forbedringer i styringsdialogen i lys av dette.

Alle departementer skal gjennomføre minst ett styringsmøte per år. Møtene skal dokumenteres skriftlig gjennom referat eller tilbakemelding til Forskningsrådet. Avhengig av behov kan ytterligere styringsmøter vurderes. For departementer med to styringsmøter, avholdes vanligvis ett på våren og ett på høsten.

Styringsmøter skal hovedsakelig være konsentrert om Forskningsrådets måloppnåelse, med utgangspunkt i årsrapporten.

Styringsmøtene brukes i liten grad til å gjøre vedtak. Endelige styringssignaler kommer i tildelingsbrevene (jf. kap. 8.1).

Referater eller skriftlige tilbakemeldinger fra styringsmøtene skal sendes i kopi til Kunnskapsdepartementet.¹³

8.4 Etatsstyringsmøtet

Etatsstyringsmøtet er Kunnskapsdepartementets arena for å ivareta den samlede (helhetlige) styringen på vegne av alle departementene. Som etatsstyringsansvarlig har Kunnskapsdepartementet et særlig ansvar for at Forskningsrådets samlede måloppnåelse utvikles i ønsket retning.

Det skal som hovedregel gjennomføres ett etatsstyringsmøte med Forskningsrådet i løpet av

¹³ Det er ikke noe krav at referater/tilbakemeldingsdokumenter sendes Riksrevisjonen, men Kunnskapsdepartementet sender dette rutinemessig.

året (i juni). Forskningsrådets styre skal være bredt representert på møtet.

I etatsstyringsmøtet skal det være strategisk dialog om Forskningsrådets måloppnåelse og forventninger om framtidig utvikling og prioriteringer. Videre kan det være dialog om andre relevante saker, slik som virksomhetsutvikling og økonomistyring, og ev. saker fra Riksrevisjonen. Selve dialogen i møtet vil dreie seg om noen utvalgte temaer/problemstillinger. Endringsbehov og vesentlighet skal være førende for vurderinger av hva oppmerksomheten skal rettes mot det aktuelle året og for hvilke problemstillinger/områder som skal drøftes i møtet.

Etatsstyringsmøtet skal ta utgangspunkt i Forskningsrådets årsrapport (rapport på samlet måloppnåelse) og oppmerksomheten skal være rettet mot virkninger og effekter av Forskningsrådets virksomhet. Kunnskap om hvor godt Forskningsrådet løser oppgavene sine vil også være viktig og relevant for alle departementer. Denne kunnskapen vil gi departementene verdifull informasjon om at Forskningsrådet forvalter midlene de mottar på best mulig måte.

Kunnskapsdepartementet skal involvere departementene gjennom et forberedende møte i Departementenes forskningsutvalg (DFU). Utgangspunktet for møtet er Kunnskapsdepartementets foreløpige vurdering av Forskningsrådets måloppnåelse, og temaer/problemstillinger som Kunnskapsdepartementet særlig ønsker å ha dialog med Forskningsrådet om. Hensikten med det forberedende møtet er få innspill på Kunnskapsdepartementets foreløpige vurderinger av Forskningsrådets måloppnåelse, og til problemstillinger Kunnskapsdepartementet på vegne av departementsfellesskapet ønsker å ha dialog med Forskningsrådet om. Departementene kan også melde om andre forhold som er av en slik karakter at etatsstyrer bør ta det opp med Forskningsrådet.

Etatsstyringsmøtene skal følges opp med en skriftlig tilbakemelding fra Kunnskapsdepartementet til Forskningsrådet. Dette er tilbakemeldinger knyttet til vurderinger av Forskningsrådets måloppnåelse og forventninger til oppfølging og videre arbeid. Den skriftlige tilbakemeldingen kan også inneholde momenter utover det som blir sagt i selve møtet.

Tilbakemeldingsdokumentet skal sendes i kopi til departementene. Kunnskapsdepartementet skal også kort orientere departementene om møtet i DFU.